

Päiväys/Datum 13.1.2017

Sosiaali- ja terveysministeriö

Meritullinkatu 8

PL 33

00023 VALTIONEUVOSTO

Dnro/Dnr TRAFI/14357/03.03.00/2014

Viite/Referens STM/4524/2016

Lausunto säteilylain kokonaisuudistuksesta

Sosiaali- ja terveysministeriö on pyytänyt Liikenteen turvallisuusvirastolta lausuntoa luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle säteilylaiksi ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi.

Esityksellä ehdotetaan säädettäväksi uusi säteilylaki, jolla kumottaisiin voimassa oleva säteilylaki (592/1991). Lailla pantaisiin täytäntöön osaltaan Euroopan unionin uusi säteilyturvallisuudirektiivi, jossa säädetään ionisoivaa säteilyä käyttävän toiminnanharjoittajan velvollisuuksista ja säteilyn turvallisesta käytöstä sekä säteilysuojelusta säteilyvaaratilanteissa ja vallitsevissa altistustilanteissa. Lain tarkoitus olisi suojella terveyttä säteilyn aiheuttamilta haitoilta sekä ehkäistä ja vähentää säteilystä aiheutuvia muita haittavaikutuksia.

Liikenteen turvallisuusvirasto kiittää sille varatusta tilaisuudesta antaa asiassa lausunto ja toteaa lausuntonaan seuraavaa:

Soveltaminen radioaktiivisten aineiden kuljetukseen (2 ja 5 §)

Uutta säteilylakia koskevan lakiehdotuksen 2 §:n mukaan lakia sovellettaisiin säteilytoimintaan, jolla lakiehdotuksen 5 §:n 21 kohdan mukaan tarkoitettaisiin muun muassa säteilyn käyttöä. Lakiehdotuksen 5 §:n 20 kohdan mukaan säteilyn käytöllä tarkoitettaisiin voimassa olevaa säteilylakia vastaavasti muun muassa säteilylähteen tuontia, vientiä, varastointia ja kuljetusta. Lakiehdotuksen 4 §:n 4 momentin mukaan radioaktiivisten aineiden kuljetuksessa noudatettaisiin myös, mitä muualla laissa säädetään vaarallisten aineiden kuljetuksesta.

Käytännössä kansainvälisen atomienergiajärjestön (International Atomic Energy Agency; IAEA) radioaktiivisten aineiden kuljetussuositukset, joiden täytäntöönpanoon Suomi on sitoutunut, on saatettu osaksi kansallista lainsäädäntöä vaarallisten aineiden kuljetuksesta annetulla lailla (719/1994) ja sen nojalla.

Vaarallisten aineiden kuljetuksesta annettua lakia sovelletaan lain 2 §:n mukaan vaarallisten aineiden kuljetukseen tiellä, rautatiellä ja muussa raideliikenteessä, ilma-aluksessa Suomen alueella ja suomalaisessa ilma-aluksessa Suomen alueen ulkopuolella, jollei Euroopan unionin lainsäädännöstä kaupallisen lentoliikenteen osalta muuta johdu sekä suomalaisessa aluksessa Suomen vesialueilla ja Suomen vesialueiden ulkopuolella sekä ulkomaisessa aluksessa Suomen vesialueilla. Vaarallisten aineiden kuljetuksesta annettua lakia sovelletaan vaarallisten aineiden kuljetukseen myös satama-alueella, lentopaikalla ja muussa terminaalissa. Näissä paikoissa tätä lakia sovelletaan myös vaarallisten aineiden tilapäiseen säilytykseen.

Radioaktiivisten aineiden kuljettamisessa sovellettaisiin siten sekä uutta säteilylakia että vaarallisten aineiden kuljettamisesta annettua lakia.

Lupajärjestelmä (7 Luku)

Voimassa olevan säteilylain 17 §:n 1 momentin 7 kohdan mukaan turvallisuuslupaa ei tarvita radioaktiivisten aineiden kuljetukseen. Lausuntopyynnön kohteena olevan lakiehdotuksen 38 §:n 1 momentin 5 kohdan nojalla turvallisuuslupa edellyttäisiin jatkossa radioaktiivisten aineiden korkea-aktiivisten umpilähteiden maantie- ja raidekuljetukseen. Hallituksen esityksen mukaan tämä perustuu säteilyturvallisuudirektiiviin. Muut radioaktiivisten aineiden kuljetukset eivät lupaa tarvitsisi. Säännöksen perustelujen mukaan luvanhaltijoina olisivat sellaiset säteilyn käyttäjät, jotka kuljettavat itse korkea-aktiivisia lähteitä omassa toiminnassaan (esimerkiksi teollisuusradiografiayritykset), ja kuljetusyrietykset, jotka kuljettavat korkea-aktiivisia umpilähteitä silloin kun niitä otetaan käyttöön tai poistetaan käytöstä. Toiminnanharjoittajan, joka luovuttaa korkea-aktiivisen umpilähteen kuljetettavaksi, olisi luovuttajan velvollisuutena 52 §:n nojalla varmistettava, että kuljetusyrietyksellä on turvallisuuslupa. (s.71)

Hallituksen esityksen mukaan ulkomaisia toiminnanharjoittajia koskisivat samat säännökset kuin suomalaisiakin. Liikenteen turvallisuusvirasto kiinnittää huomiota siihen, että vaarallisten aineiden kuljetukset ovat yleisesti tyypillisesti kansainvälisiä kuljetuksia. Liikenteen turvallisuusvirastolla ei ole tietoa sellaisten kansainvälisten kuljetusten lukumäärästä, joilta edellytettäisiin turvallisuuslupaa. Kansainvälisissä vaarallisten aineiden kuljetuksia koskeissa sopimuksissa vahvistetaan yhdenmukaiset säännöt vaarallisten aineiden turvallisia kansainvälisiä kuljetuksia varten. Säännöt on ulotettu koskemaan myös kansallisia kuljetuksia vaarallisten aineiden kuljetusehtojen yhdenmukaistamiseksi sekä yhteisten kuljetusmarkkinoiden asianmukaisen toiminnan varmistamiseksi siten, että kuljetusketjuun ei kohdistu ylimääräisiä vaatimuksia.

Vaarallisten aineiden sisämaankuljetuksista annettu direktiivin (2008/68/EY, VAK-direktiivin) soveltamisalan mukaan jäsenvaltiot voivat säännellä vaarallisten aineiden kuljetusta alueellaan tai kieltää tällaiset kuljetukset vain muista kuin kuljetusturvallisuuteen liittyvistä syistä. Samoin kansainvälisiä vaarallisten aineiden tiekuljetuksia koskevassa ADR-sopimuksessa (SopS 23/1979, Art 4) ja COTIF-yleissopimuksen (SopS 52/2006) C liitteen sisältämässä vaarallisten aineiden kuljetusten RID-määräyksessä (Liite C, Art 3) on vastaava määräys. Lakiesityksen mukaan lain tarkoituksena on terveyden suojeleminen säteilyn aiheuttamilta haitoilta sekä säteilystä aiheutuvien muiden haittavaikutusten ehkäiseminen ja vähentäminen, joten Liikenteen turvallisuusvirasto esittää asian jatkovalmistelussa arvioitavaksi, voidaanko vaatimusten katsoa olevan VAK-direktiivin, ADR-sopimuksen ja RID-määräysten kanssa ristiriidassa. Suomen ja Venäjän välillä tapahtuvista rautatiekuljetuksista on sopimus Suomen tasavallan hallituksen ja Venäjän federaation hallituksen välillä vaarallisten aineiden kuljetuksista Suomen ja Venäjän välisessä suorassa kansainvälisessä rautatieliikenteessä.

Säteilyturvallisuusvastaava (24 §)

Vaarallisten aineiden kuljettamisesta annetun lain mukaan jokaisella vaarallisten aineiden kuljetukseen tai tilapäiseen säilytykseen liittyviä tehtäviä suorittavalla henkilöllä tulee olla tarvittava kuljetuksen turvallisuuden varmistava koulutus tai muu pätevyys tehtävään ja riittävän usein toistuva täydennyskoulutus. Lisäksi vaarallisten aineiden tie- tai rautatiekuljetusta sekä näihin kuljetuksiin liittyvää kuljetuksen turvallisuuteen liittyvää toimintaa harjoittavan on nimettävä turvallisuusneuvonantaja seuraamaan ja ohjaamaan tätä toimintaa sekä selvittämään keinoja, joiden avulla vaarallisten aineiden kuljetukseen liittyvät tehtävät suoritetaan mahdollisimman turvallisesti.

Vaarallisten aineiden tie- ja rautatiekuljetuksista annetuissa säännöksissä vaaditaan radioaktiivisten aineiden kuljetukseen osallistuvalla henkilöstölle annettavaksi soveltuvaa koulutusta radioaktiivisten aineiden kuljetukseen liittyvästä säteilysuojelusta ja varotoimenpiteistä rajoittamaan ammattialtistumista ja muiden ihmisten altistumista. Lisäksi sillä, joka kuljettaa tai tilapäisesti säilyttää radioaktiivista ainetta, tulee olla säteilysuojeluohjelma. Liikenteen turvallisuusvirasto katsoo, että vaarallisten aineiden kuljetuksesta annetun lain nojalla säädettyjen säteilysuojelua ja säteilysuojelukoulutusta koskevat säännökset kattavat pitkälti juuri kuljetustoiminnassa tarvittavan asianomaisen pätevyyden.

Koska lakiehdotuksen 24 §:n mukaan turvallisuuslupaa edellyttävässä toiminnassa toiminnanharjoittajan olisi nimettävä säteilyturvallisuusvastaava, tarkoittaisi tämä Liikenteen turvallisuusviraston käsityksen mukaan, että radioaktiivisten aineiden korkea-aktiivisten umpilähteiden maantie- ja rautatiekuljetuksia suorittavien yritysten olisi lisäksi nimettävä säteilyturvallisuusvastaava, jonka pätevyydestä säädettäisiin lakiehdotuksen 32 §:ssä ja sen nojalla.

Liikenteen turvallisuusviraston käsityksen mukaan kuljetusyrityksen turvallisuusvastaavan pätevyysvaatimukseen sovellettaisiin lakiehdotuksen 32 §:n 3 momenttia, josta jää kuitenkin osittain epäselväksi, mikä pätevyysvaatimus tarkemmin olisi kuljetusyrityksen toiminnassa. Kyseisen pykälän mukaan säteilyturvallisuusvastaavalla on oltava lisäksi suoritettuna säteilysuojelukoulutusohjelma.

Liikenteen turvallisuusvirasto esittää jatkovalmistelussa esitystä täydennettäväksi siten, että siinä kuvattaisiin tarkemmin ehdotetun lain vaatimusten suhde vaarallisten aineiden kuljetusta koskevan lainsäädännön vaatimuksiin, koska vaatimukset näyttäisivät olevan pitkälti päällekkäiset.

Radioaktiivisten aineiden kuljetus (57 §)

Lakiehdotuksen 57 §:ssä säädettäisiin radioaktiivisten aineiden kuljetuksesta. Pykälä vastaisi pääosin voimassa olevan säteilylain 29 §:ää. Ehdotettavan 57 §:n 2 kohdan mukaan voimassa olevasta säteilylaista poiketen turvallisuusluvan haltija, joka luovuttaa kuljetettavaksi, tuo tai siirtää Suomeen radioaktiivisia aineita, olisi osaltaan velvollinen huolehtimaan, että kuljetuksen suorittajalla on tarvittava pätevyys radioaktiivisten aineiden kuljetuksiin.

Pykälän perustelujen mukaan radioaktiivisten aineiden kuljettamista koskevia erillisiä säännöksiä ja määräyksiä sisältyy eri kuljetusmuotoja koskeviin säädöksiin. Tällaisia säännöstöjä ovat muun ohessa Liikenteen turvallisuusviraston määräykset rautatie-, ilma-, meri- ja maantiekuljetuksista sekä vaarallisten aineiden kuljettamista koskeva lainsäädäntö. Säännöksen tarkoitus ei perustelujen mukaan ole syrjäyttää näitä kuljetusmuotokohtaisia erillisiä määräyksiä. Säännöksellä ei myöskään muutettaisi eri kuljetusmuotojen turvallisuutta valvovien viranomaisten tehtäviä. (s.86)

Liikenteen turvallisuusvirasto huomauttaa, että vaarallisten aineiden kuljetusta koskevassa lainsäädännössä on pätevyysvaatimuksia henkilöstölle eli luonnollisille henkilöille ja kuljetuksen suorittajalla käsitetään kuljetuksen suorittavaa yritystä eli oikeushenkilöä. Siten lakiehdotuksen 57 §:n 2 kohdan mukaisen sanamuodon perusteella voi Liikenteen turvallisuusviraston näkemyksen mukaan jäädä epäselväksi, tarkoitetaanko sillä kuljetusyrityksen kykyä suorittaa kuljetus vaatimustenmukaisesti vai kuljetukseen liittyviä tehtäviä suorittavan luonnollisen henkilön pätevyysvaatimuksia, esimerkiksi vaarallisten aineiden kuljetuksesta annetun lain 11, 11 a ja 11 b § ja niiden nojalla säädettyjä tai määrättyjä vaatimuksia.

Turvallisuusluvan haltijan vastuu kuljetusvahingosta (58 §)

Lakiehdotuksen 58 § vastaisi pääosin voimassa olevan säteilylain 30 §:ää, jossa säädetään luvan haltijan vastuusta kuljetusvahingosta. Pykälän perustelujen mukaan luvan haltijalla tarkoitettaisiin pykälää sovellettaessa myös turvallisuusluvan hakemiseen velvollista, mutta itse pykälässä asiaa koskevaa voimassa olevan säteilylain 30 §:n 4 momentin säännöstä vastaavaa säännöstä ei ehdoteta säädettäväksi.

Radioaktiiviset jätteet (11 Luku)

Lakiehdotuksen 11 luvussa säädettäisiin radioaktiivista jätteistä. Liikenteen turvallisuusvirasto huomauttaa, että myös vaarallisten aineiden kuljetusta koskeva lainsäädäntöä sovelletaan radioaktiivisten jätteiden kuljetukseen.

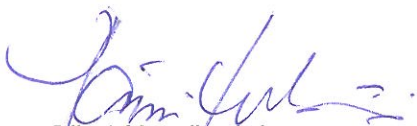
Lakiehdotuksen 62 §:n nojalla kuitenkin säteilylain 57 §:n säännöksiä radioaktiivisten aineiden kuljetuksesta sovellettaisiin ainoastaan radioaktiivisiin jätteisiin, joiden hallussapito edellyttää turvallisuuslupaa, eli Liikenteen turvallisuusviraston käsityksen mukaan lakiehdotuksen 38 §:n 1 momentin 5 kohdan perusteella ainoastaan korkea-aktiivisten umpilähteiden maantie- tai raidekuljetukseen.

Tietojen käsittelyä koskevat säännökset (141 ja 142 §)

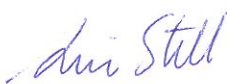
Lakiehdotuksen 142 § säädettäisiin oikeudesta luovuttaa salassa pidettäviä tietoja. Pykälän mukaan valvontaviranomainen saisi salassapitovelvollisuuden estämättä luovuttaa valvonnassa saatuja tietoja yksityisen tai yhteisön taloudellisesta asemasta tai liike- tai ammattisalaisuudesta taikka yksityisen henkilökohtaisista oloista muun muassa toisille valvontaviranomaisille ja Liikenteen turvallisuusvirastolle näiden suorittaessa laissa säädettyä valvontaa.

Pykälän 2 momentissa esitetään lisäksi säädettäväksi, että valvontaviranomainen voisi salassapitosäännösten estämättä antaa tietoja säteilylähteistä ja niiden sijainnista poliisille ja pelastusviranomaisille sekä ministeriöille laissa säädettyjä tehtäviä varten. Tämä voi olla tarpeen esimerkiksi säteilyvaaratilanteissa ja niihin varautumisessa tai informoitaessa pelastusviranomaisia korkea-aktiivisten säteilylähteiden kuljetuksista ja sijaintitiedoista.

Liikenteen turvallisuusvirasto pitää ehdotettavaa 142 §:n sääntelyä oikeudesta luovuttaa tietoja kannatettavana ja perusteltuna vaarallisten aineiden kuljetukseen liittyvää valvontaa varten. Liikenteen turvallisuusvirasto kiinnittää kuitenkin huomiota siihen, että sen käsityksen mukaan lakiehdotuksen 141 §:n mukaan laissa tarkoitettulla valvontaviranomaisella olisi oikeus saada salassapitosäännösten estämättä valvonnan kannalta tarpeellisia tietoja vain toiselta laissa tarkoitettulta valvontaviranomaiselta ja oikeuteen saada tietoja muulta viranomaiselta on ilmeisesti tarkoitus soveltaa viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain (621/1999) säännöksiä.

Päivi Metsävainio
Yksikönpäällikkö

Aino Still
Lakimies

Liite

Lomake uuden säteilylain hallituksen esityksen kommentointia varten

Lomake uuden säteilylain hallituksen esityksen kommentointia varten

Kommenttoija:		pvm: 13.1.2017	
Organisaatio: Liikenteen turvallisuusvirasto			
Kommentin numero	Luku, sivun nro/§	Yleinen kommentti/ Ehdotus uudeksi tekstiksi/ Yksittäinen korjaus	Perustelut
1.	38 § 1 mom. 5 kohta ja 24 §	Jatkovalmistelussa tulisi arvioida, onko turvallisuuslupaa ja säteilyturvallisuusvastaavaa koskevat ehdotukset radioaktiivisten aineiden korkea-aktiivisten umpilähteiden maantie- ja raidekuljetuksen osalta ristiriidassa vaarallisten aineiden kuljetuksia koskevien kansainvälisten sopimusten, EU-säännösten ja kansallisten säännösten kanssa. Esityksessä tulisi kuvata myös tarkemmin ehdotetun lain vaatimusten suhde vaarallisten aineiden kuljetusta koskevan lainsäädännön vaatimuksiin, koska vaatimukset näyttäisivät olevan pitkälti päällekkäiset.	Liikenteen turvallisuusviraston lausunto s.2-3
2.	57 § 2 mom.	Lakiehdotuksen sanamuodon perusteella voi Liikenteen turvallisuusviraston näkemyksen mukaan jäädä epäselväksi, tarkoittaako kuljetuksen suorittajan pätevyydellä kuljetusyrityksen kykyä suorittaa kuljetus vaatimustenmukaisesti vai kuljetukseen liittyviä tehtäviä suorittavan luonnollisen henkilön pätevyysvaatimuksia	Vaarallisten aineiden kuljetusta koskevassa lainsäädännössä on pätevyysvaatimuksia henkilöistölle eli luonnollisille henkilöille ja kuljetuksen suorittajalla käsitetään yleisesti ja erityisesti kuljetuksen suorittavaa yritystä eli oikeushenkilöä.
3.	58 §	Lakiehdotuksen 58 § säädettäisiin luvanhaltijan vastuusta kuljetusvahingosta. Pykälän perustelujen mukaan luvanhaltijalla tarkoitettaisiin pykälää sovellettaessa myös turvallisuusluvan hakemiseen velvollista, mutta itse pykälässä asiaa koskevaa voimassa olevan säteilylain 30 §:n 4 momentin säännöstä vastaavaa säännöstä ei ehdoteta säädettäväksi. Onko myös turvallisuusluvan hakemiseen velvollisen vastuu selvä ilman nimenomaista säännöstä?	Voimassa olevassa säteilylain 30 § turvallisuusluvan hakemiseen velvoitetun vastuusta on nimenomaisesti säädetty.

4.	62 §	<p>Onko tarkoitus, että säteilylain 57 §:n säännöksiä radioaktiivisten aineiden kuljetuksesta sovellettaisiin ainoastaan radioaktiivisiin jätteisiin, joiden hallussapito edellyttää turvallisuuslupaa, eli lakiehdotuksen 38 §:n 1 momentin 5 kohdan perusteella ainoastaan korkea-aktiivisten umpilähteiden maantie- tai raidekuljetukseen?</p>	
5.	142 §	<p>Ehdotettavaa 142 §:n sääntelyä oikeudesta luovuttaa tietoja Liikenteen turvallisuusvirastolle pidetään kannatettavana ja perusteltuna vaarallisten aineiden kuljetukseen liittyvää valvontaa varten.</p>	
6.	141 §	<p>Onko tarkoitus, että laissa tarkoitettulla valvontaviranomaisella olisi oikeus saada salassapitosäännösten estämättä valvonnan kannalta tarpeellisia tietoja vain toiselta laissa tarkoitettulta valvontaviranomaiselta?</p>	